

AKTUAR MOLIYA VA BUXGALTERIYA HISOBI ILMIY JURNALI

Vol. 4 Issue 09 | pp. 369-372 | ISSN: 2181-1865

Available online <https://finance.tsue.uz/index.php/afa>

JAHON IQTISODIYOTI RIVOJLANISHINING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI

Artikova Shoxida Ilyasovna
Samarqand iqtisodiyot va servis
instituti dotsenti v.b, PhD

Annotatsiya: Maqolada jahon iqtisodiyoti rivojlanishining hozirgi tendentsiyalari hamda uning xususiyatlari ko'rib chiqilgan va tahlil qilingan. Bugungi kunda jahon iqtisodiyoti o'z rivojlanish tarixida yangi davrga kirdi. O'zaro iqtisodiy va siyosiy munosabatlarning kuchayishi natijasida xalqarolashgan iqtisodiyotlar globallashuv bo'sag'asiga yetib keldi. Jahon iqtisodiyoti yangi muammoga duch kelmoqda. Va bu muammo globallashuvdir.

Kalit so'zlar: Jahon iqtisodiyoti, zamonaviy tendentsiyalar, globallashuv, pul-kredit siyosati, xalqaro xizmatlar, xalqarolashuv, mehnat taqsimoti.

KIRISH

Zamonaviy jahon iqtisodiyoti ulkan sur'atlarda rivojlanmoqda, uning jadal rivojlanishi texnologiyaning takomillashuvi, integratsiya va globallashuv jarayonlarining rivojlanishi, xalqarolashuv va mehnat taqsimotining chuqurlashishi, axborot oqimlarining tez va cheksiz tarqalishi bilan bog'liq.

Xalqaro valyuta fondi ekspertlari globallashuvni "tovarlar, xizmatlar va global kapital oqimlari bo'yicha xalqaro bitimlar hajmi va xilma-xilligining ortib borishi, shuningdek, texnologiyalarning tobora tez va keng tarqalishi natijasida dunyo mamlakatlari o'rtasidagi iqtisodiy o'zaro bog'liqlikning kuchayishi" deb ta'riflaydilar.

BMTning sobiq bosh kotibi Kofi Annan hisobotida Birlashgan Millatlar Tashkilotining yubiley sessiyasida ta'kidlanganidek, *globallashuv* deganda shaxslar, korxonalar, muassasalar va bozorlar o'rtasidagi transchegaraviy o'zaro munosabatlarning tobora murakkablashib borayotgan majmuasi tushuniladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Bu ta'rifardan ko'rinib turibdiki, globallashuv milliy iqtisodiyotlarning o'zaro bog'liqligi kuchayishini bildiradi. Iqtisodchilar ta'kidlaganidek, jahon iqtisodiyoti tobora integratsiyalashib bormoqda. Jahon iqtisodiyoti integratsiyalashuvining kuchayishi xalqaro iqtisodiy munosabatlar orqali sodir bo'ladi. Bunda hamma jarayonlar rivojlanishning tabiiy tartibi sifatida paydo bo'ladi. Ammo globallashuv davlatlararo iqtisodiy munosabatlarning kuchayishi bilan namoyon bo'ladi.

Globallashuv yoki iqtisodiy rivojlangan mamlakatlarning jahon iqtisodiyotidagi ta'sirining kuchayishi qayerdan boshlanadi? Bu muammo ilmiy-texnika taraqqiyotining mamlakatlar bo'yicha notekis taqsimlanganligi bilan bog'liq. Ilmiy kashfiyotlar tarixi va

geografiyasiga nazar tashlaydigan bo'lsak, ular birinchi navbatda rivojlangan G'arb mamlakatlarida paydo bo'ladi. Sanoatdagi ilmiy-texnikaviy inqilob ham birinchi bo'lib shu mamlakatlarda sodir bo'ldi. Ishlab chiqarishni sanoatlashtirish ishlab chiqarish texnologiyasi bilan bog'liq. Aksincha, rivojlangan mamlakatlarning hukmron kuchi bevosita texnologik innovatsiyalardan kelib chiqadi. Texnologik almashinuvni kengaytirish globallashuvning asosiy harakatlantiruvchi omillaridan biridir.

Xalqaro xizmatlar globallashuvning kuchayishiga yordam beruvchi omillardan biridir. BSG xalqaro xizmatlarni 160 toifaga ajratadi. Bunday xalqaro xizmatlarning muhim qismi rivojlangan mamlakatlar tomonidan amalga oshiriladi. To'g'ri, rivojlanayotgan davlatlar orasida xizmatlarning qaysidir ko'rinishiga ixtisoslashgan davlatlar ham bor. Biroq, rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlar o'rtasida xalqaro xizmatlar samaradorligidagi farq juda katta. Xalqaro xizmatlar sohasida raqobatning kuchayishi ushbu xizmatni ko'rsatuvchi kompaniyalarning ixtisoslashuviga olib keldi. Bugungi kunda ixtisoslashuv asosan quyidagi guruhlardan iborat: qurilish loyihalari, sanoat loyihalari, ilmiy-sanoat loyihalari, mahsulotlarni ishlab chiqarish va sotish bo'yicha maslahatlar va boshqalar.

Globalashuv alohida milliy iqtisodiyotlar o'rtasidagi munosabatlar orqali sodir bo'lmaydi. U maxsus tuzilgan xalqaro iqtisodiy tashkilotlar orqali o'z faoliyatini davom ettirmoqda. Bu tashkilotlar globallashuv institutlari deb ham ataladi. Globalashuvning uchta instituti mavjud. Bularga Jahon savdo tashkiloti (JST), Xalqaro valyuta fondi (XVJ) va Jahon banki (JB) kiradi.

Joriy iqtisodiy vaziyatni obyektiv aks ettirish uchun ma'lum ko'rsatkichlar qo'llaniladi. Shunday ko'rsatkichlardan eng muhimi YaIM va YaMM, ya'ni yalpi ichi mahsulot hamda yalpi ichki mahsulot ko'rsatkichlari hisoblanadi.

Real YaIM ning yillar kesimida o'zgarishi(%)

	2021-y	2022-y	2023-y	2024-y
Jahon	6,3	3,0	2,6	2,6
Rivojlangan mamlakatlar				
AQSh	5,5	2,6	1,5	1,5
Yevropa	5,8	1,9	2,5	2,5
Yaponiya	5,9	3,4	0,5	0,7
Yaponiya	2,6	1,0	1,9	0,7
Sharqiy Osiyo va Tinch okeani mintaqasi				
Xitoy	7,6	3,4	5,1	4,8
Xitoy	8,4	3,0	5,2	4,8
Indoneziya	3,7	5,3	5,0	5,0
Tayland	1,6	2,5	1,9	2,4
Yevropa va Markaziy Osiyo				
Rossiya	5,9	-1,2	3,6	2,9
Turkiya	11,4	5,5	4,5	3,0
Polsha	6,9	5,6	0,2	3,0
Lotin Amerikasi va				
Lotin Amerikasi va	7,2	3,9	2,2	1,8

Karib dengizi				
Braziliya	4,8	3,0	2,9	2,0
Meksika	6,0	3,7	3,2	2,3
Argentina	10,7	5,0	-1,6	-3,5
Yaqin Sharq va Shimoliy Afrika				
	6,2	5,9	1,5	2,8
Saudiya Arabistoni	4,3	8,7	-0,9	2,5
Nigeriya	3,6	3,3	2,9	3,3
Angola	1,2	3,0	0,9	2,9
Janubiy Osiyo				
	8,6	5,8	6,6	6,2
Hindiston	9,7	7,0	8,2	6,6
Bangladesh	6,9	7,1	5,8	5,6
Pokiston	5,8	6,2	-0,2	1,8
Afrika mintaqasi				
	4,4	3,8	3,0	3,5
Nigeriya	3,6	3,3	2,9	3,3
Janubiy Afrika	4,7	1,9	0,6	1,2
Angola	1,2	3,0	0,9	2,9

Rivojlanayotgan va rivojlangan iqtisodlar mintaqasida iqtisodiy istiqbollar farq qilsa-da, 2024- yilda aksariyat hududlarda o'sish sekinlashishi kutilmoqda. Joriy yilda Sharqiy Osiyo va Tinch okeani, Yevropa va Markaziy Osiyo, Lotin Amerikasi va Karib havzasi hamda Janubiy Osiyoda o'sishning sekinlashishi qisman ushbu mintaqalardagi eng yirik iqtisodiyotlarda iqtisodiy faollikning sekinlashishi bilan bog'liq. Boshqa hududlarda bu yil o'sish sur'atlari o'sishi kutilmoqda, garchi ilgari prognoz qilinganidek sezilarli bo'lmasa-da. Kelgusi yilda pul-kredit siyosati yumshatilishi va global savdoning tiklanishi tufayli ko'pchilik mintaqalarda o'sish kuchayishi bashorat qilinmoqda. Barcha mintaqalar uchun istiqbolga salbiy ta'sir ko'rsatadigan xavf-xatarlarga geosiyosiy keskinlikning kuchayishi, savdoning yanada parchalanishi va jahon moliya bozorlaridagi kutilganidan ham qattiqroq sharoit kiradi. Vaziyatning yomonlashishiga, shuningdek, iqlim o'zgarishi bilan bog'liq tabiiy ofat xavfining ro'yobga chiqishi, shuningdek, Xitoyda iqtisodiy o'sishning kutilganidan zaifroq bo'lishi sabab bo'lishi mumkin.

Xulosa

Iqtisodiyotning globallasuvi, shuningdek, bir qator global siyosiy, ijtimoiy-iqtisodiy va ilmiy-texnikaviy muammolarni hal qilish zarurati bilan bog'liq - urush va tinchlik, atrof-muhit, yoqilg'i, xom ashyo va energiya, demografik, oziq-ovqat (qashshoqlik muammolari).

Umuman olganda, globallasuv fan-texnika taraqqiyotining eng yangi yutuqlariga asoslangan qudratli milliy iqtisodiyotdir. Ushbu iqtisodiyotlarda ishlab chiqarish texnologiyalarini ishlab chiqish va joriy etish darajasi rivojlanayotgan mamlakatlarnikidan yuqori, bu esa ularga o'z iqtisodiyotini saqlab qolish va jahon iqtisodiyotida ustunligini mustahkamlash imkonini beradi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Кумехов К. К. Глобализация в современной теории и парадигме экономики. Приоритеты россии 41 (230) – 2013
2. [Афонцев С.](#) Новые тенденции в развитии мировой экономики. [Мировая экономика и международные отношения. 2019, т. 63, № 5](#)
3. Ilyasovna A. S., Tolmasjon Q., Fazliddin S. EKOLOGIK TURIZMNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI //Journal of marketing, business and management. – 2023. – Т. 2. – №. 8. – С. 36-41.
4. Ilyasovna A. S., Mekhrangiz N. THE ROLE OF THE CONSUMER SERVICES SECTOR IN THE ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE COUNTRY.
5. Ilyasovna A. S. METHODS OF EVALUATING THE QUALITY OF HOUSEHOLD SERVICES AND WAYS TO IMPROVE IT //World Economics and Finance Bulletin. – 2022. – Т. 17. – С. 106-108.
6. Ilyasovna A. S., Xusenovna A. N. Small Business in the Social Sphere: The Importance of Small Businesses as Drivers of Community Development //Best Journal of Innovation in Science, Research and Development. – 2024. – Т. 3. – №. 4. – С. 158-165.
7. Артикова Ш. И. и др. Рақамли иқтисодиёт шароитида хизмат кўрсатиш корхоналари фаолияти //Science and Education. – 2023. – Т. 4. – №. 1. – С. 1019-1025.
8. Ilyasovna A. S. Ways to Develop the Service Area //JournalNX. – С. 72-74.
9. Артикова Ш. И. Маиший хизматлар соҳаси ривожланишининг ўзига хос хусусиятлари ва шарт-шароитлари //Экономика и финансы (Узбекистан). – 2022. – №. 6 (154). – С. 33-42.
10. Артикова Ш. И. и др. Аҳоли турмуш даражасини оширишда маиший хизмат кўрсатиш соҳасининг ўрни //Science and Education. – 2022. – Т. 3. – №. 11. – С. 1278-1284.

Copyright: © 2024 by the authors. This work is licensed under a Creative Commons Attribution-4.0 International License (CC - BY 4.0)

